

Repertoriul jurisprudenței

Cauza C-392/22

X

împotriva

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

(cerere de decizie preliminară
formulată de Rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch)

Hotărârea Curții (Camera a patra) din 29 februarie 2024

„Trimitere preliminară – Politica comună în materie de azil și imigrare – Cerere de protecție internațională – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 4 – Risc de tratament inuman sau degradant – Criterii și mecanisme de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională – Regulamentul (UE) nr. 604/2013 – Articolul 3 alineatul (2) – Întinderea obligațiilor statului membru care a solicitat reprimirea de către statul membru responsabil și care dorește să efectueze transferul solicitantului către acest din urmă stat membru – Principiul încrederii reciproce – Mijloacele și standardul probei riscului real de tratament inuman sau degradant, rezultat din deficiențe sistemice – Practici de trimitere înapoi sumară (*pushback*) către o țară terță și de detenție la punctele de frontieră”

1. *Controale la frontiere, azil și imigrare – Politica privind azilul – Criterii și mecanisme de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională – Regulamentul nr. 604/2013 – Transferul unui solicitant de protecție internațională către statul membru responsabil de examinarea cererii sale – Prezumție irefragabilă de respectare de către acest din urmă stat a drepturilor fundamentale ale Uniunii – Inexistență*
(art. 2 TUE; Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 1 și 4; Regulamentul nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului)

(a se vedea punctele 43-46)

2. *Controale la frontiere, azil și imigrare – Politica privind azilul – Proceduri de acordare și de retragere a protecției internaționale – Directiva 2013/32 – Procedură de examinare a unei cereri de protecție internațională – Acces la procedură – Practici de trimitere înapoi sumară (*pushback*) către o țară terță – Inadmisibilitate*
[Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 18 și art. 19 alin. (2); Regulamentul nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului, considerentul (3); Directiva 2013/32 a Parlamentului European și a Consiliului, art. 6]

(a se vedea punctele 50-53)

3. *Controale la frontiere, azil și imigrare – Politica privind azilul – Standarde pentru primirea solicitanților de protecție internațională – Directiva 2013/33 – Criterii și mecanisme de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională – Regulamentul nr. 604/2013 – Plasare în detenție – Motive – Plasare în detenție pentru unicul motiv de a fi solicitat protecție internațională – Inadmisibilitate – Măsură care poate fi dispusă sau prelungită numai cu respectarea normelor generale și abstracte care stabilesc condițiile și modalitățile acesteia*
[Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 6; Regulamentul nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului, considerentul (20); Directiva 2013/32 a Parlamentului European și a Consiliului, considerentul (15)]

(a se vedea punctele 54-56)

4. *Controale la frontiere, azil și imigrare – Politica privind azilul – Criterii și mecanisme de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională – Regulamentul nr. 604/2013 – Transferul unui solicitant de protecție internațională către statul membru responsabil de examinarea cererii sale – Împrejurări care exclud transferul – Deficiențe sistemice ale procedurii de azil și ale condițiilor de primire a solicitanților în statul membru responsabil, care duc la un risc de tratament inuman sau degradant – Stat membru responsabil care a recurs la practici de trimitere înapoi sumară și de detenție la punctele de frontieră – Practici care împiedică transferul în cazul în care există un risc real ca solicitantul să fie pus într-o situație care poate fi asimilată unui tratament inuman sau degradant*
[Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 4; Regulamentul nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului, art. 3 alin. (2) al doilea paragraf]

(a se vedea punctele 57-65 și dispozitiv 1)

5. *Controale la frontiere, azil și imigrare – Politica privind azilul – Criterii și mecanisme de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională – Regulamentul nr. 604/2013 – Transferul unui solicitant de protecție internațională către statul membru responsabil de examinarea cererii sale – Împrejurări care exclud transferul – Deficiențe sistemice ale procedurii de azil și ale condițiilor de primire a solicitanților în statul membru responsabil care duc la un risc de tratament inuman sau degradant – Obligațiile statului membru solicitant în ceea ce privește aprecierea acestui risc – Posibilitatea de a încerca să obțină din partea statului membru responsabil garanții individuale care să excludă un asemenea risc*
[Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 4; Regulamentul nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului, art. 3 alin. (2) al doilea paragraf, art. 5, art. 21 alin. (3) și art. 22 alin. (2)-(5)]

(a se vedea punctele 67-81 și dispozitiv 2)

Rezumat

Sesizată cu titlu preliminar de rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch (Tribunalul din Haga, sediul din 's Hertogenbosch, Țările de Jos), Curtea se pronunță cu privire la întinderea obligațiilor statului membru care solicită reprimirea solicitantului de protecție internațională de către statul membru responsabil de examinarea acestei cereri în situația în care acesta din urmă a

recurs la practici precum trimiterea înapoi sumară („*pushback*”)¹ și detenția la punctele de frontieră.

La 9 noiembrie 2021, X, care este resortisant sirian, a prezentat o cerere de protecție internațională în Polonia. Ulterior, la 21 noiembrie 2021, el a intrat în Țările de Jos, unde a depus, în ziua următoare, o nouă cerere de protecție internațională. La 1 februarie 2022, Polonia a admis cererea Țărilor de Jos de reprimire a lui X conform dispozițiilor Regulamentului Dublin III². Ulterior, printr-o decizie din 20 aprilie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (secretarul de stat pentru justiție și securitate, Țările de Jos) nu a luat în considerare cererea de protecție internațională prezentată de X în Țările de Jos pentru motivul că Polonia era responsabilă de examinarea acestei cereri și a respins argumentele invocate de X pentru a se opune transferului său.

X a sesizat instanța de trimitere cu o acțiune împotriva acestei decizii, prin care urmărea să obțină interzicerea transferului său în Polonia și susținea, printre altele, că autoritățile poloneze i-au încălcat drepturile fundamentale. Potrivit afirmațiilor sale, pe de o parte, el ar fi făcut obiectul în trei rânduri al unei trimiteri înapoi sumare către Belarus după intrarea sa pe teritoriul polonez. Pe de altă parte, el ar fi fost plasat în detenție timp de aproximativ o săptămână la sediul polițiștilor de frontieră, unde ar fi fost supus unui tratament foarte rău, în special din cauza lipsei de hrană și a lipsei oricărui control medical. X ar indica temerea că drepturile sale fundamentale ar fi din nou încălcate dacă ar fi transferat în Polonia.

Instanța de trimitere a considerat că informații obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător arată că Polonia încalcă în mod sistematic, de mai mulți ani, mai multe drepturi fundamentale ale resortisanților țărilor terțe prin efectuarea unor trimiteri înapoi sumare, însoțite în mod regulat de o recurgere la violență, și prin deținerea sistematică și în condiții calificate drept „deplorabile” a resortisanților țărilor terțe care intră ilegal pe teritoriul său.

În aceste condiții, ea a solicitat Curții în esență să se pronunțe cu privire la aspectul dacă faptul că statul membru responsabil de examinarea cererii de protecție internațională a unui resortisant al unei țări terțe procedează, în privința unor astfel de resortisanți care urmăresc să prezinte o astfel de cerere la frontiera sa, la trimiteri înapoi sumare, precum și la deținerea la punctele sale de frontieră se opune transferului resortisantului respectiv către acest stat membru. Ea a solicitat de asemenea Curții indicații cu privire la aprecierea existenței riscului ca acest resortisant să fie supus unor tratamente inumane sau degradante.

Aprecierea Curții

Curtea confirmă, mai întâi, că practici de trimitere înapoi sumară și măsurile de detenție la puncte de frontieră precum cele constatate în speță de instanța de trimitere sunt incompatibile cu dreptul Uniunii și constituie deficiențe grave ale procedurii de azil și ale condițiilor de primire a solicitanților. Astfel, pe de o parte, practica trimiterii înapoi sumare încalcă articolul 6 din

¹ Practica trimiterii înapoi sumare la frontierele externe ale Uniunii constă în îndepărtarea de pe teritoriul Uniunii a persoanelor care încearcă să prezinte o cerere de protecție internațională sau în îndepărtarea de pe acest teritoriu a persoanelor care au prezentat o asemenea cerere la intrarea pe teritoriu menționat înainte ca această cerere să fi făcut obiectul examinării prevăzute de legislația Uniunii.

² Regulamentul (UE) nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid (JO 2013, L 180, p. 31, denumit în continuare „Regulamentul Dublin III”).

Directiva 2013/32³, care constituie unul dintre fundamentele sistemului european comun de azil⁴. Pe de altă parte, ea poate aduce atingere principiului nereturnării, garantat, în calitate de drept fundamental, la articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), coroborat cu articolul 33 din Convenția de la Geneva⁵, precum și la articolul 19 alineatul (2) din cartă. În ceea ce privește practica detenției la punctele de frontieră, considerentul (15) al Directivei 2013/33/UE⁶, precum și considerentul (20) al Regulamentului Dublin III amintesc principiul potrivit căruia o persoană nu ar trebui să fie supusă unei măsuri de detenție pentru unicul motiv că solicită protecție internațională.

Cu toate acestea, faptul că statul membru responsabil de examinarea cererii de protecție internațională a unui resortisant al unei țări terțe a procedat la trimiteri înapoi sumare, precum și la detenții la punctele sale de frontieră nu se opune, prin el însuși, transferului resortisantului respectiv către acest stat membru. Astfel, pentru ca acest transfer să fie exclus, deficiențele constatate trebuie să îndeplinească cele două condiții cumulative prevăzute la articolul 3 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul Dublin III, potrivit căruia numai deficiențele „sistemice” care „duc la un risc de tratament inuman sau degradant în sensul articolului 4 din [cartă]” fac imposibil un astfel de transfer⁷. Rezultă că, pe de o parte, deficiențele constatate trebuie să privească în general procedura de azil și condițiile de primire aplicabile solicitanților de protecție internațională sau, cel puțin, anumitor grupuri de solicitanți luate în ansamblu. Pe de altă parte, este necesar să existe motive serioase și temeinice de a crede că respectivul resortisant al unei țări terțe ar fi expus, în timpul transferului sau ca urmare a acestuia, unui risc real de a fi supus practicilor menționate mai sus și că acestea sunt susceptibile să îl pună într-o situație de lipsuri materiale extreme de o asemenea gravitate încât poate fi asimilată unui tratament inuman sau degradant, interzis de articolul 4 din cartă.

În ceea ce privește nivelul și regimul probatoriu care permit declanșarea aplicării articolului 3 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul Dublin III, este necesar, în lipsa unor precizări speciale în această dispoziție, să se facă trimitere la dispozițiile generale și la economia acestui regulament.

Rezultă că, în primul rând, statul membru care dorește să transfere un solicitant de protecție internațională către statul membru responsabil trebuie, înainte de a putea efectua acest transfer, să ia în considerare toate informațiile pe care i le furnizează solicitantul menționat, în special în ceea ce privește eventuala existență a unui risc real de a fi supus, la momentul sau ca urmare a transferului menționat, unui tratament inuman sau degradant, în sensul articolului 4 din cartă.

³ Directiva 2013/32/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale (JO 2013, L 180, p. 60).

⁴ Această dispoziție presupune că orice resortisant al unei țări terțe sau apatrid are dreptul de a prezenta o cerere de protecție internațională, inclusiv la frontierele unui stat membru, manifestându-și voința de a beneficia de protecție internațională în fața uneia dintre autoritățile prevăzute de această dispoziție, chiar dacă se află în situație de ședere ilegală pe acest teritoriu și indiferent de șansele de succes ale unei astfel de cereri [Hotărârea din 22 iunie 2023, Comisia/Ungaria (Declarație de intenție prealabilă unei cereri de azil), C-823/21, EU:C:2023:504, punctul 43 și jurisprudența citată].

⁵ Convenția de la Geneva din 28 iulie 1951 privind statutul refugiaților, completată prin Protocolul de la New York din 31 ianuarie 1967.

⁶ Directiva 2013/33/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a standardelor pentru primirea solicitanților de protecție internațională (JO 2013, L 180, p. 96).

⁷ Articolul 3 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul Dublin III prevede: „Atunci când este imposibilă transferarea solicitantului către statul membru desemnat inițial drept responsabil, pentru că există temeiuri substanțiale de a crede că în acel stat membru există deficiențe sistemice ale procedurii de azil și ale condițiilor de primire a solicitanților care duc la un risc de tratament inuman sau degradant în sensul articolului 4 din [cartă], statul membru care îndeplinește procedura de determinare a statului membru responsabil continuă examinarea criteriilor stabilite la capitolul III, pentru a determina dacă alt stat membru poate fi desemnat drept responsabil.”

În al doilea rând, statul membru care a solicitat reprimirea unui solicitant de protecție internațională trebuie să coopereze la stabilirea faptelor prin aprecierea realității acestui risc, pe baza unor elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător, și având în vedere standardul de protecție a drepturilor fundamentale garantat de dreptul Uniunii, ținând seama, dacă este cazul, din proprie inițiativă, de informațiile relevante pe care nu le poate ignora în ceea ce privește eventuale deficiențe sistemice ale procedurii de azil și ale condițiilor de primire a solicitanților de protecție internațională în statul membru responsabil.

În al treilea rând, în cazul unor motive serioase și temeinice de a crede că există un risc real de tratamente contrare articolului 4 din cartă în caz de transfer, acest stat membru trebuie să se abțină de la efectuarea acestui transfer. Într-o asemenea ipoteză, statul membru care efectuează procedura de determinare a statului membru responsabil trebuie să continue examinarea criteriilor stabilite în capitolul III din Regulamentul Dublin III, pentru a determina dacă alt stat membru poate fi desemnat drept responsabil.

Cu toate acestea, statul membru care dorește să efectueze transferul poate să încerce să obțină din partea statului membru responsabil garanții individuale care să fie suficiente pentru a exclude riscul real de tratamente inumane ori degradante în caz de transfer și, în cazul în care asemenea garanții sunt furnizate și par deopotrivă credibile și suficiente pentru a exclude orice risc real de asemenea tratamente, să efectueze transferul.